

**Universiteit
Leiden**
The Netherlands

**Individuele verschillen in financiële inertie en pensioenbeslissingen:
een empirische studie onder Nederlandse respondenten.**

Rooij, R.J.B. de; Dijk, E. van; Zeelenberg, M.

Citation

Rooij, R. J. B. de, Dijk, E. van, & Zeelenberg, M. (2025). Individuele verschillen in financiële inertie en pensioenbeslissingen: een empirische studie onder Nederlandse respondenten. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4211776>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4211776>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Individuele verschillen in financiële inertie en pensioenbeslissingen: een empirische studie onder Nederlandse respondenten

Robert-Jan Bastiaan de Rooij
Eric van Dijk
Marcel Zeelenberg

Colofon

Industry papers zijn papers voor professionals in de pensioen- en verzekeringssector. Ze worden op de Netspar website gepubliceerd na goedkeuring door de Netspar Editorial Board (EB). De EB controleert de papers op zowel academische kwaliteit als toegankelijkheid voor niet-academische professionals. Industry papers worden gepresenteerd voor discussie op Netspar-evenementen. Vertegenwoordigers van academische en sectorpartners worden uitgenodigd voor deze evenementen.

Netspar Industry Paper 2025-04, februari 2025

Dankwoord

Deze studie werd ondersteund door een Netspar Theme grant (Theme 2018.04; Development and tests of a model for inertia in retirement decisions).

Editorial Board

Voorzitter:

Andries de Grip, Universiteit Maastricht

Leden:

Mark-Jan Boes, Vrije Universiteit Amsterdam

Damiaan Chen, De Nederlandsche Bank

Marcus Haveman, NN

Arjen Hussem, PGGM

Kristy Jansen, University of Southern California

Sven Klijnhout, Achmea

Raymond Montizaan, Universiteit Maastricht

Alwin Oerlemans, APG

Mariëtte Sanderse, PMT

Peter Schotman, Universiteit Maastricht

Erik Schouten, Ministerie van Financiën | Belastingdienst

Frank Smudde, APG

Jeroen Wirschell, PGGM

Marianne Zweers, a.s.r.

Ontwerp Maan

Vormgeving Bladvulling

Redactie Jolanda van den Braak

Industry Papers is een uitgave van Netspar. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van de auteur(s).

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
Abstract	5
1. Inleiding	6
2. Methode	10
3. Resultaten	14
4. Discussie	22
Referenties	26
Bijlage	28

Affiliaties

Robert-Jan Bastiaan de Rooij – Vrije Universiteit Amsterdam

Eric van Dijk – Universiteit Leiden

Marcel Zeelenberg – Tilburg University and Vrije Universiteit Amsterdam

Samenvatting

Een goede pensioenplanning vereist dat werknemers informatie verzamelen over hun toekomstig pensioen, en waar nodig aanpassingen maken. Onderzoek laat echter zien dat een deel van hen dit soms onvoldoende doet; ze verdiepen zich niet, te weinig of te laat. Zelfs als mensen zich verdiepen, stellen zij pensioenbeslissingen vaak uit. In dit paper presenteren we de bevindingen van een onderzoek waarin we nagaan of deze specifieke inactiviteit op pensioengebied gerelateerd is aan een algemenere vorm van 'financiële inertie'.

Nederlandse respondenten ($N = 300$) vulden een vragenlijst in waarmee hun algemene geneigdheid tot financiële inertie werd gemeten. In aanvulling hierop gaven deelnemers aan in hoeverre zij de twaalf voorgaande maanden informatie hadden ingewonnen over hun pensioen, wat hun intenties voor de komende twaalf maanden waren en of ze zich geïnformeerd hadden over het nieuwe pensioenstelsel. Ook hun financiële kennis werd getoetst. De resultaten laten zien dat algemene financiële inertie gerelateerd is aan specifieke pensioenbeslissingen. Deelnemers die hoger scoorden op financiële inertie hadden minder vaak informatie ingewonnen, minder aanpassingen gemaakt in de twaalf voorgaande maanden en zich minder verdiept in het nieuwe pensioenstelsel. Ook hadden zij minder de intentie om in de volgende twaalf maanden informatie te verzamelen en aanpassingen te doen. Financiële kennis bleek niet van invloed op deze maten. De belangrijkste implicaties voor pensioenonderzoekers en beleidsmakers worden besproken in hoofdstuk 4: Discussie.

Abstract

A good planning for retirement requires that people gather information about their pension, and make adjustments if needed. Research, however, shows that some people do not do this sufficiently; they do not engage (enough) with such information, and postpone their pension decisions. In this paper, we present the results of a study in which we investigate whether this specific inactivity regarding pension decisions is related to a more general form of 'financial inertia'.

Dutch participants ($N = 300$) filled out a questionnaire that measured their general propensity to be financially inert. In addition, participants indicated to what extent in the past twelve months they had gathered information about their pension, made adjustments to their pension, what their intentions were for the upcoming twelve months, and whether they had informed themselves about the new pension system in the Netherlands. They also filled out a test that assessed their financial knowledge. The results show that general financial inertia is related to specific pension decisions. Participants scoring higher on financial inertia had gathered less pension information, had made fewer adjustments in their pensions in the past twelve months, and had informed themselves less about the new pension system. They also reported a lower intention to gather information and make adjustments in the upcoming twelve months. Financial knowledge was not related to these measures. The Discussion (chapter 4) includes the most important implications for pension researchers and practitioners.

1. Inleiding

Pensioenen zijn in Nederland, in vergelijking met andere landen, goed geregeld. Zo werd Nederland in de Mercer CFA Institute Global Index van 2023 als land met het beste pensioenstelsel aangemerkt (Mercer, 2023). Met IJsland, Denemarken en Israël kreeg het een plek in de A-categorie – een categorie die beschreven werd als een eerste klas robuust pensioensysteem dat goede opbrengsten brengt, bestendig is, met een hoge mate van integriteit. Dat betekent niet dat iedereen in Nederland verzekerd is van een goed pensioen. Zo bouwt een aanzienlijk deel van de werkenden geen aanvullend pensioen op – de zogenaamde ‘witte vlek’. Naar schatting gaat het hier om circa 450.000 mensen (Biesenbeek e.a., 2022). Ook is er een relatief grote groep van eveneens ongeveer 450.000 werknemers die wel pensioensopbouw heeft, maar relatief weinig (< 1.000 euro per jaar) – de ‘grijze vlek’ (Woesthof, 2022). Over deze grijze vlek uitte de Autoriteit Financiële Markten (AFM) onlangs haar zorgen (AFM, 2023).

Deze groepen werknemers – witte en grijze vlek – zijn kwetsbaar. Daarom werd in 2019 in het Pensioenakkoord afgesproken dat de Stichting van de Arbeid (SvA) met een plan zou komen om het gemis aan pensioenopbouw bij werknemers tegen te gaan. In 2020 formuleerde de SvA een actieplan dat deels gericht was op werkgevers, maar voor een belangrijk deel ook op bewustwording bij werknemers. Verwijzend naar onderzoek van Krijnen e.a. (2022; zie ook Krijnen e.a., 2014, 2016) constateerde de SvA (2020, p. 21) met het oog op werknemers ‘dat Nederlanders het belang van een pensioen wel erkennen, maar dat het daadwerkelijk handelen wordt uitgesteld.’. Terecht stelde de SvA bezorgd vast dat de financiële consequenties van dergelijke inactiviteit aanzienlijk kunnen zijn en dat het van belang is om zo vroeg mogelijk te beginnen met het opbouwen van een pensioen.

In dit rapport gaan we nader in op deze inactiviteit en neiging tot uitstellen van pensioenbeslissingen. In dit kader is het van belang om te onderkennen dat inactiviteit, en ook uitstel, niet per definitie problematisch hoeft te zijn; het kan immers in individuele gevallen wel degelijk rationeel zijn om geen actie te ondernemen voor verhoging van het pensioen. Zo kunnen werknemers bijvoorbeeld besluiten om geen extra pensioen op te bouwen omdat zij het geld voorlopig nodig hebben voor andere nuttige doeleinden. Of omdat er geen noodzaak is voor een aanvullend pensioen, bijvoorbeeld omdat zij voorzien dat ze later weinig uitgaven zullen hebben of omdat zij al genoeg andere financiële reserves hebben. Toch kunnen er ook minder rationele oorzaken zijn die ertoe kunnen leiden dat werknemers na pensionering teleurgesteld zijn in de hoogte van hun pensioen (AFM, 2023) en spijt hebben dat zij niet eerder maatregelen hebben getroffen om de inkomensterugval te beperken (bijv. Castaldo e.a., 2024).

In dit Netspar-rapport onderzoeken we de mogelijkheid dat er algemene factoren ten grondslag kunnen liggen aan de inactiviteit – factoren die niet zozeer te verklaren zijn vanuit

de specifieke ideeën die mensen hebben over hun pensioen, maar hun verklaring vinden in de manier waarop ze in het algemeen financiële beslissingen nemen – of beter gezegd niet nemen. Inactiviteit is namelijk niet alleen een onderkend probleem bij het opbouwen van pensioen; het probleem van inactie komt bijvoorbeeld ook voor bij beslissingen om wel of niet van energiemaatschappij te veranderen (bijv. Hortaçsu e.a., 2017), wel of niet te switchen van type mobiele telefoon en provider (Grzybowski & Nicolle, 2021) en wel of niet wijzigingen in zorgverzekeringspakketten aan te brengen (Van Putten & De Rooij, 2021). Inactiviteit bij dergelijke beslissingen wordt wel aangeduid als ‘consumenteninertie’ of ‘financiële inertie’. Wij hanteren hier de term financiële inertie omdat de inactiviteit zich niet beperkt tot het domein van consumptie. Inertie bij financiële beslissingen kan zich ook voordoen bij het nemen van financiële beslissingen in andere rollen, bijvoorbeeld als belegger, spaarder, bestuurder of als manager in een bedrijf.

De algemene benaming financiële inertie impliceert ook dat inactiviteit zich niet altijd tot een specifieke beslissing beperkt, maar dat mensen vaak op meerdere financiële gebieden moeilijk tot actie komen. Tot voor kort bestond er echter nog geen goed instrument om vast te stellen in hoeverre mensen geneigd zijn tot financiële inertie. Vaak wordt inertie achteraf verondersteld, vanuit een observatie dat mensen op een bepaald gebied niet tot actie komen, terwijl er goede redenen zijn om juist wel tot actie te komen. In het geval van pensioenen wordt financiële inertie verondersteld wanneer mensen geen stappen nemen om hun pensioen aan te passen, terwijl dat wel verstandig geacht wordt. Soms wordt er een specifiekere meting voorgesteld, bijvoorbeeld nagaan of iemand wel de intentie heeft om bepaald gedrag te vertonen, maar deze intentie niet in gedrag omzet (zie bijv. Dinkova e.a., 2021). Het nadeel van zo’n aanpak is dat het blijft bij een interpretatie achteraf – een duiding van gebleken inactiviteit op een bepaald specifiek gebied. Het zou goed zijn wanneer we kunnen komen tot een meting die verder gaat dan een duiding van gebleken inactiviteit; tot een meting die individuele verschillen in de algemene geneigdheid tot financiële inertie kan vaststellen en die we kunnen gebruiken om financiële inertie op specifieke domeinen te voorspellen.

Deze constatering vormde de basis voor een PhD-onderzoeksproject dat gefinancierd is met een Netspar Theme grant. Het doel van dit project was allereerst om een schaal te ontwikkelen die in staat is om individuele verschillen in de algemene geneigdheid tot financiële inertie te meten. In de eerste stap om dit te onderzoeken is gebruikgemaakt van een onderzoeksmethode die bekend staat als ‘prototypeanalyse’ (zie voor algemene beschrijvingen van deze onderzoeksmethode bijvoorbeeld Cantor & Mischel, 1977; Fehr & Russell, 1984; Seuntjens e.a., 2015; zie ook Van Dijk e.a., 2023). Prototypeanalyses worden gebruikt om vast te stellen wat mensen precies onder een bepaald concept verstaan – welke kenmerken vinden ze het sterkst van toepassing? Volgens deze methode hebben we mensen gevraagd naar hun associaties bij het begrip financiële inertie. De reeks associaties

die hieruit voortkwam is voorgelegd aan een nieuwe groep respondenten met de vraag of die volgens hen sterk of zwak geassocieerd zijn met financiële inertie. Het doel was om zo te komen tot een kortere lijst van associaties die dermate sterk gerelateerd zijn aan financiële inertie dat ze als prototypisch gezien kunnen worden. In vervolgstudies is met factoranalyses vastgesteld dat er binnen deze prototypische associaties vier belangrijke dimensies te onderscheiden zijn: 1) uitstel en vermindering, 2) negatieve emoties bij het nemen van beslissingen, 3) desinteresse in financiën en 4) afwezigheid van doelgericht gedrag.

Deze vier dimensies vormden de basis voor constructie van een twaalf-item 'Financiële Inertie-schaal' (met drie items per dimensie). Vervolgonderzoek liet met crossvalidatie zien dat deze schaal inhoudelijk verschilt van andere schalen die gebruikt zijn om actiebereidheid in niet-financiële settings te verklaren, zoals de *Action-state Orientation*-schaal (Kuhl, 1994), de *Resistance to Change*-schaal (Oreg e.a., 2008) en de *Uncertainty Avoidance*-schaal (Jung & Kellaris, 2004). Onderzoek waarbij deelnemers de Financiële Inertie-schaal op verschillende momenten in de tijd invulden, liet bovendien zien dat de test-hertest-betrouwbaarheid groot is – een duidelijke indicatie dat financiële inertie een stabiele karaktertrek is. Bij deze studies werd ook een verkorte vier-itemschaal geconstrueerd. Deze schaal bevat voor elke dimensie één item en is te gebruiken wanneer toepassing van de uitgebreide twaalf-item vragenlijst lastig is, bijvoorbeeld wegens financiële of tijdsoverwegingen. Ook deze verkorte schaal vertoonde uitstekende psychometrische kwaliteiten (onder meer ten aanzien van de test-hertest-betrouwbaarheid).

Bovenstaande aanpak en bevindingen suggereren dat de Financiële Inertie-schaal (antwoorden op een aantal vragen) een goed instrument kan zijn voor het begrijpen en voorspellen van feitelijke financiële inertie-gedragingen. De *proof of the pudding* is uiteraard het succesvol gebruik van de schaal. Kunnen we op basis van scores op deze schaal voorspellen of mensen financieel inert zijn op een specifiek gebied? In dit rapport doen we verslag van een studie naar de relatie tussen de scores van mensen op de Financiële Inertie-schaal en hun specifieke pensioenbeslissingen. Het gaat om een online studie onder Nederlandse respondenten die we de verkorte Financiële Inertie-schaal van vier items voorlegden en daarnaast vragen hebben gesteld over financiële beslissingen rondom hun pensioen. We vroegen deelnemers naar hun pensioengedrag in de laatste twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek en naar hun intenties voor de volgende twaalf maanden. We vroegen deelnemers ook naar hun voorbereiding op het nieuwe pensioenstelsel. Werkgevers, werknemers en het kabinet maakten in 2019 in het pensioenakkoord afspraken voor de overgang naar een nieuw pensioenstelsel. De verschillen met het oude stelsel zijn groot. Zo wordt in het nieuwe stelsel geen uitkeringsbelofte gedaan. De uiteindelijke pensioenuitkering wordt afhankelijk van het beleggingsresultaat van de ingelegde pensioenpremies. Het is een overgang van een *defined benefit*-stelsel naar een *defined contribution*-stelsel. Bij gunstige beleggingsresultaten kan verhoging van pensioenen wellicht eerder gerealiseerd worden.

seerd worden dan in het oude stelsel (zie voor uitgebreidere besprekingen van kenmerken bijvoorbeeld Knoef & Goudswaard, 2022; Van Dalen & Henkens, 2024). Deze herziening kan verstrekken gevolgen hebben voor werknemers. Voor een goede pensioenplanning zou het dan ook goed zijn voor werkenden om zich te verdiepen in de belangrijkste kenmerken. Is financiële inertie gerelateerd aan de mate waarin mensen zich hierin verdiepen of verdiept hebben?

Bovenstaande vragen vormden de kern van ons onderzoek. Daarnaast maakten we gebruik van de mogelijkheid om te bestuderen of effecten van financiële inertie losstaan of gerelateerd kunnen zijn aan de financiële kennis die mensen hebben. Financiële kennis kan – net als financiële inertie – in verband staan met financiële beslissingen. In het algemeen blijken mensen met meer kennis betere investeringen te doen, onder andere omdat zij vaker geneigd zijn tot investeren in de aandelenmarkt (zie bijv. Van Rooij e.a., 2011). Om na te gaan of er een mogelijke relatie bestaat met het investeren in het eigen pensioen stelden we deelnemers enkele vragen die door de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OECD) gebruikt worden om financiële kennis te meten. We wilden weten of financiële kennis deels gerelateerd zou kunnen zijn aan financiële inertie.

2. Methode

2.1 Deelnemers

De steekproef bestond uit 300 Nederlandse deelnemers die hebben meegedaan aan de studie via academic prolific.co. De steekproef was gebalanceerd op geslacht. De inclusiecriteria waren i) leeftijd: 18 tot en met 65 jaar en ii) minimum Prolific-goedkeuringspercentage: 95 procent. De vragenlijst was toegankelijk voor deelnemers op een desktop (niet voor mobiel of tablet). De gemiddelde duur van de studie was 6.7 minuten ($SD = 4.3$ minuten) en deelnemers ontvingen £1.25 voor hun deelname (ongeveer €1.45 ten tijde van de studie, 5 oktober 2023, wisselkoers EUR/GBP: 0.8650).

De data van de deelnemers die al met pensioen waren ($n = 6$) werden niet meegenomen in de analyse. Gerapporteerde huishoudgroottes van nul ($n = 3$) en negatieve persoonlijke inkomens ($n = 1$) werden ingesteld als ontbrekende waarden ('NA'). De post-exclusie-steekproef bestond uit 294 deelnemers ($M = 29.5$ jaar; $SD = 8.8$; bereik = 18-62; 147 vrouwen, 147 mannen).

2.2 Procedure

Nadat deelnemers akkoord hadden gegeven op de toestemmingsinformatie voltooiden ze:

- de verkorte vier-item Financiële Inertie-schaal
- vijf vragen over hun pensioengedrag in de afgelopen twaalf maanden
- één vraag of ze voldoende hadden gedaan om zich voor te bereiden op hun pensioen gedurende de laatste twaalf maanden
- vijf vragen over hun intenties voor hun pensioen in de komende twaalf maanden
- drie vragen over hun pensioengedrag rondom het nieuwe pensioensysteem
- zeven vragen over financiële kennis¹

Deelnemers werden vervolgens bedankt en geïnformeerd over het doel van het onderzoek.

2.3 Metingen

Financiële Inertie-schaal

Deelnemers gaven aan in hoeverre ze het eens waren met uitspraken over hun financiële besluitvorming op een 7-puntsschaal (1 = Helemaal mee oneens, 7 = Helemaal mee eens). In

¹ De vraag of ze zich voldoende voorbereid hadden op hun pensioen was opgenomen voor exploratieve redenen. De antwoorden op deze vraag zijn in dit rapport niet opgenomen; we richten ons hier met name op de gerapporteerde gedragingen. De relatie tussen financiële inertie en deze subjectieve vraag was $r = -.38$. Dit wijst erop dat deelnemers met hogere financiële inertie het gevoel hadden zich minder te hebben voorbereid op hun pensioen.

deze Nederlandse versie van de vragenlijst werden de vier items als volgt ingeleid: 'Als het aankomt op het nemen van financiële beslissingen, dan ...'. Daarop volgden deze vier items:

- '... heb ik de neiging om het uit te stellen'
- '... voel ik me vaak overweldigd'
- '... vergelijk ik gewoonlijk geen kosten of prijzen'
- '... ben ik niet echt geïnteresseerd'

Het gemiddelde van de vier items van de verkorte schaal is de schaalscore.

Pensioengedrag in de afgelopen twaalf maanden (vijf items)

Deelnemers gaven voor vijf stellingen aan of ze in de afgelopen twaalf maanden informatie hadden verzameld. Drie van de vijf items hadden betrekking op hun pensioen, de andere twee op de vraag of ze veranderingen hadden doorgevoerd in hun pensioeninstellingen (antwoordcategorieën: Nee, Ja, Zeg ik liever niet/Weet ik niet).

De drie stellingen voor informatieverzameling: 'In de afgelopen 12 maanden, ...'

- '... heb ik gekeken naar de keuzes die ik kan maken met betrekking tot mijn pensioeninstellingen'
- '... heb ik gekeken naar mijn pensioeninstellingen'
- '... heb ik gekeken hoeveel ik heb gespaard voor mijn pensioen'

Het aantal keer dat de deelnemer Ja als antwoord selecteerde (nul tot maximaal drie keer) is de geaggregeerde score voor die deelnemer.

De twee stellingen voor veranderingen: 'In de afgelopen 12 maanden, ...'

- '... heb ik een pensioeninstelling aangepast'
- '... heb ik veranderd hoeveel ik spaar voor mijn pensioen'

Het aantal keer dat de deelnemer Ja als antwoord selecteerde voor informatieverzameling (nul tot maximaal twee keer) is de geaggregeerde score voor die deelnemer.

Pensioengedrag met betrekking tot het nieuwe pensioensysteem

Deelnemers gaven voor drie stellingen aan of ze informatie hadden verzameld over het nieuwe pensioensysteem (drie items; antwoordcategorieën: Nee, Ja, Zeg ik liever niet/Weet ik niet).

De drie stellingen voor informatieverzameling:

- 'Ik heb mij verdiept in wat het nieuwe stelsel inhoudt'
- 'Ik heb uitgezocht welke nieuwe keuzes ik krijg in het nieuwe stelsel'
- 'Ik heb uitgezocht wat de financiële consequenties voor mij kunnen zijn'

Het aantal keren dat de deelnemer Ja als antwoord selecteerde voor informatieverzameling (nul tot maximaal drie keer) is de geaggregeerde score voor die deelnemer.

Pensioengedragsintentie voor de komende twaalf maanden (vijf items)

Deelnemers gaven voor vijf stellingen aan hoe sterk ze de intentie hadden om de komende twaalf maanden informatie te verzamelen met betrekking tot hun pensioen (drie items) en of ze de intentie hadden om veranderingen door te voeren met betrekking tot hun pensioen (twee items). Zij gebruikten hiervoor een 7-puntsschaal (1 = Helemaal mee oneens, 7 = Helemaal mee eens).

De drie stellingen voor informatieverzameling: 'Ik ben van plan in de komende twaalf maanden ...':

- '... te kijken naar de keuzes die ik kan maken met betrekking tot mijn pensioeninstellingen'
- '... naar mijn huidige pensioeninstellingen te kijken'
- '... te kijken hoeveel ik heb gespaard voor mijn pensioen'

De twee stellingen voor veranderingen: 'Ik ben van plan in de komende twaalf maanden ...':

- '... een pensioeninstelling aan te passen'
- '... te veranderen hoeveel ik spaar voor mijn pensioen'

Het gemiddelde van de drie intenties voor informatieverzameling (minimaal 1, maximaal 7) en het gemiddelde van de intenties om een verandering door te voeren (minimaal 1, maximaal 7) zijn de geaggregeerde scores voor die deelnemer.

Financiële kennis

Deelnemers vulden de zeven item-Financiële Kennis-schaal (OECD, 2022) in. Zij kregen bijvoorbeeld de vraag hoeveel geld er na vijf jaar op een spaarrekening zou staan bij een beginbedrag van €100 en met een jaarlijkse rente van 2 procent (1 = Meer dan €110, 2 = Precies €110, 3 = Minder dan €110, 4 = Onmogelijk te zeggen op basis van de gegeven informatie, 5 = Weet ik niet). De score voor financiële kennis is de som van de juiste antwoorden op de zeven items. Zie voor de complete lijst van vragen de Bijlage.

Demografische variabelen (negen items)

Deelnemers beantwoordden demografische vragen over:

- hun huishoudgrootte (aantal personen (integer), Anders/Zeg ik liever niet)
- hoofdkostwinner (Ja, Nee, Anders/Zeg ik liever niet)
- arbeidsstatus (elf categorieën, zoals Zelfstandig (werk voor uzelf))

- nettomaandinkomen afgerond naar dichtstbijzijnde honderdtal (bedrag in euro's (integer), Weet ik niet/Zeg ik liever niet; inkomen zal tijdens de analyses door 1.000 worden gedeeld)
- huurder of huiseigenaar (Huurder, Huiseigenaar, Anders/Zeg ik liever niet)
- gemeenschap van goederen (bijvoorbeeld Getrouwd, geregistreerd partnerschap of een samenlevingsovereenkomst; Ja, Nee, Anders/Zeg ik liever niet)
- hoogst afgeronde opleiding (veertien categorieën, waaronder Hbo Bachelor (hoger beroepsonderwijs))
- ontvangt pensioen of lump sum ontvangen (Ja, Nee, Anders/Zeg ik liever niet)
- gepensioneerd (Ja, Nee, Anders/Zeg ik liever niet)
- type pensioen (zes categorieën, bijvoorbeeld Ik bouw pensioen op via mijn werkplek).

De demografische gegevens van Prolific zijn gedownload voor de variabelen leeftijd en geslacht. De variabelen 'gepensioneerd' en 'ontvangt pensioen of lump sum ontvangen' zijn gebruikt om gepensioneerde deelnemers uit te sluiten en zijn geen onderdeel van de analyses.

3. Resultaten

Zie Tabel 1 en 2 voor een overzicht van de descriptieve statistieken van alle variabelen. De antwoordcategorieën Zeg ik liever niet, Weet ik niet en Anders zijn gecodeerd als ontbrekende waarden ('NA').

We hebben regressieanalyses uitgevoerd om te onderzoeken wat de relatie is tussen de onafhankelijke variabelen financiële inertie en financiële kennis² en de afhankelijke pensioengedragvariabelen, te weten het verzamelen van pensioeninformatie en het veranderen van pensioeninstellingen.

Tabel 1. Gemiddelden en standaardafwijkingen van interval en binaire variabelen (N = 294)

Variabele	M	SD	min-max
Onafhankelijke variabelen			
<i>Financiële inertie-score</i>	3.12	1.06	1-7
item 1 - heb ik de neiging om het uit te stellen	3.80	1.68	1-7
item 2 - voel ik me vaak overweldigd	3.88	1.70	1-7
item 3 - vergelijk ik gewoonlijk geen kosten of prijzen	2.19	1.32	1-7
item 4 - ben ik niet echt geïnteresseerd	2.59	1.38	1-7
<i>Financiële kennisscore</i>	6.25	1.08	0-7
Afhankelijke variabelen			
<i>Informatie verzamelen in de afgelopen twaalf maanden (aantal)</i>	1.18	1.23	0-3
item 1 - heb ik gekeken naar de keuzes die ik kan maken m.b.t. tot mijn pensioeninstellingen	0.31	0.46	0-1
item 2 - heb ik gekeken naar mijn pensioeninstellingen	0.37	0.48	0-1
item 3 - heb ik gekeken hoeveel ik heb gespaard voor mijn pensioen	0.51	0.50	0-1
<i>Veranderingen doorvoeren in de afgelopen twaalf maanden (aantal)</i>	0.20	0.52	0-2
item 1 - heb ik een pensioeninstelling aangepast	0.11	0.31	0-1
item 2 - heb ik veranderd hoeveel ik spaar voor mijn pensioen	0.10	0.30	0-1
<i>Informatie verzamelen m.b.t. nieuwe pensioensysteem</i>	0.33	0.83	0-3
item 1 - Ik heb mij verdiept in wat het nieuwe stelsel inhoudt	0.14	0.35	0-1
item 2 - Ik heb uitgezocht welke nieuwe keuzes ik krijg in het nieuwe stelsel	0.09	0.29	0-1
item 3 - Ik heb uitgezocht wat de financiële consequenties voor mij kunnen zijn	0.10	0.30	0-1
<i>Intentie voor informatie verzamelen</i>	3.71	1.80	1-7
item 1 - te kijken naar de keuzes die ik kan maken met betrekking tot mijn pensioeninstellingen	3.44	1.90	1-7
item 2 - naar mijn huidige pensioeninstellingen te kijken	3.68	1.96	1-7
item 3 - te kijken hoeveel ik heb gespaard voor mijn pensioen	4.00	2.10	1-7
<i>Intentie voor veranderingen doorvoeren</i>	2.90	1.59	1-7
item 1 - een pensioeninstelling aan te passen	2.81	1.66	1-7
item 2 - te veranderen hoeveel ik spaar voor mijn pensioen	2.99	1.76	1-7
<i>Leeftijd</i>	29.53	8.79	18-62
<i>Huishoudgrootte</i>	2.51	1.46	1-12
<i>Inkomen (x1.000)</i>	2.12	1.37	0-10

² Financiële inertie-scores waren niet gecorreleerd met financiële kennisscores ($r = -.15$, $p = .61$).

Tabel 2. Frequenties van nominale variabelen

Variabelen	n
<i>Arbeidsstatus (gegroepeerd)</i>	
In loondienst	155
Zelfstandig	24
Overig (bijv. stagiair, op zoek naar werk, niet in staat om te werken)	107
Weet niet/Zeg ik liever niet, Anders	8
<i>Hoogst afgeronde opleiding (gegroepeerd)</i>	
Middelbare school	119
Mbo - Middelbaar beroepsonderwijs	48
Hbo - Hoger beroepsonderwijs	33
Wo - Wetenschappelijk onderwijs	94
<i>Pensioenopbouw</i>	
Via werkgever	167
Geen	49
Zelf geregeld privépensioen	20
Via werkplek en zelf geregeld privépensioen	17
Anders, Weet niet/Zeg ik liever niet	41
<i>Geslacht</i>	
Man	147
Vrouw	147
<i>Huiseigenaar</i>	146
Huurder	93
Anders/Zeg ik liever niet	55
<i>Hoofdkostwinner</i>	153
Geen hoofdkostwinner	127
Anders/Zeg ik liever niet	14
<i>Gemeenschap van goederen</i>	49
Geen gemeenschap van goederen	236
Anders/Zeg ik liever niet	9

De analyses zijn afzonderlijk uitgevoerd voor a) pensioengedrag in de afgelopen twaalf maanden met betrekking tot het huidige systeem, b) pensioengedrag met betrekking tot het nieuwe systeem en c) de intentie voor pensioengedrag in de komende twaalf maanden. De onafhankelijk variabelen waren financiële inertie en financiële kennis.

Bij de analyses is gecorrigeerd voor de covariaten leeftijd en leeftijd², hoogst genoten opleiding (gegroepeerd; referentiegroep universiteit), arbeidsstatus (gegroepeerd; referentiegroep In loondienst), huiseigenaar, huishoudgrootte en huishoudgrootte², en inkomen en inkomen², hoofdkostwinner, pensioenplan (gegroepeerd; referentiegroep werkplek pensioen), gemeenschap van goederen, en geslacht.³

3 Exploratieve analyses waarbij de interactie-effecten van 'financiële inertie x geslacht' en 'financiële inertie x leeftijd in jaren' zijn toegevoegd aan de bestaande modellen (analyses 1a, 1b, 2a, 3a en 3b) toonden geen significante interactie-effecten voor geslacht en leeftijd (ps range = .123 - .735). Dit wijst erop dat de relatie tussen financiële inertie en pensioengedrag niet verschilt tussen mannen en vrouwen en ook niet tussen de verschillende leeftijden.

3.1 Pensioengedrag afgelopen twaalf maanden met betrekking tot het huidige systeem

Er zijn twee Quasi-Poisson-regressies uitgevoerd vanwege verschillende mate van overdispersie in de data. De conclusies van deze analyses zijn gelijk indien ze waren uitgevoerd met Poisson-regressies. De eerste regressie had als afhankelijke variabele het aantal gedragingen dat een deelnemer had vertoond om informatie te verzamelen in de voorafgaande twaalf maanden (d.w.z. tussen 0 en 3; $M = 1.18$; $SD = 1.23$). De tweede regressie had als afhankelijke variabele het aantal gedragingen dat een deelnemer vertoond had om veranderingen door te voeren in de voorafgaande twaalf maanden (d.w.z. tussen 0 en 2; $M = 0.20$; $SD = 0.52$). De onafhankelijke variabelen en covariaten zijn gelijk aan de beschrijving aan het begin van de resultatensectie. Zie Tabel 3 en Figuur 1 Panel A voor de resultaten.

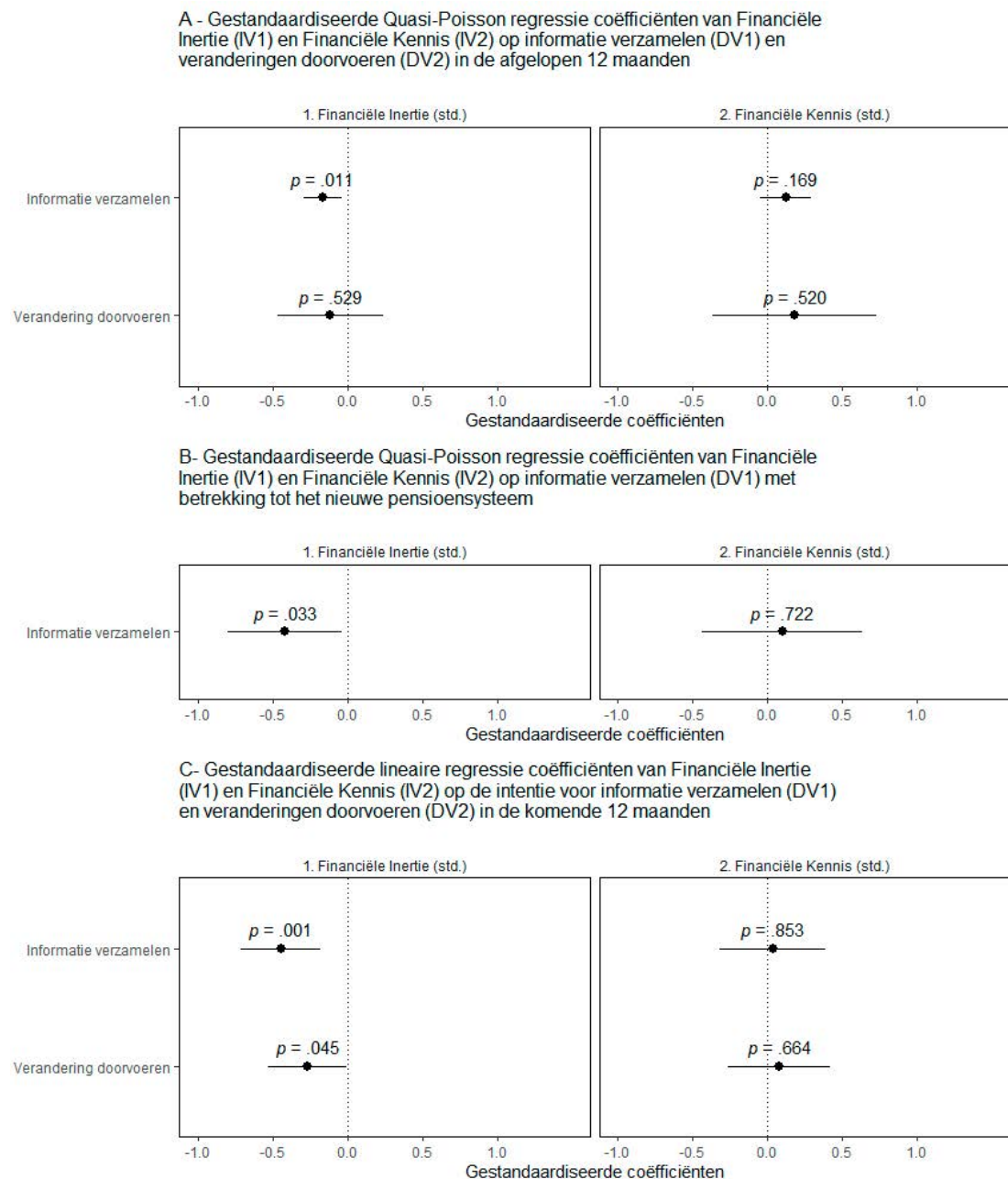
Informatie verzamelen

Deelnemers met een hogere score op financiële inertie hadden significant minder informatie ingewonnen ($\beta = 0.17 [-0.29, -0.04]$, $SE = .06$, $t = -2.56$, $p = .011$). Een hogere score op financiële kennis was niet significant gerelateerd aan meer of minder actie ($\beta = 0.12 [-0.05, 0.29]$, $SE = .09$, $t = 1.38$, $p = .169$). De significante coëfficiënten van de covariaten geven aan dat deelnemers die geen pensioen opbouwden minder informatie hadden ingewonnen dan deelnemers die een werkplekpensioen opbouwden ($b = -0.62 [-1.20, -0.04]$, $SE = .30$, $t = -2.08$, $p = .039$).

Veranderingen doorvoeren

Financiële inertie en financiële kennis waren niet significant gerelateerd met het doorvoeren van veranderingen. De significante coëfficiënten van de covariaten gaven aan dat deelnemers die een werkplek- en privépensioen opbouwden meer veranderingen doorvoerden dan deelnemers die alleen een werkplekpensioen opbouwden ($b = 1.92 [1.07, 2.77]$, $SE = .43$, $t = 4.42$, $p < .001$).

Figuur 1. Gestandaardiseerde regressiecoëfficiënten van financiële inertie en financiële kennis op informatie verzamelen en veranderingen doorvoeren

Tabel 3. Resultaten van Quasi-Poisson-regressies op informatie verzamelen (DV1a) en veranderingen doorvoeren (DV1b) in de afgelopen twaalf maanden

Variabele	DV1a - Informatie verzamelen			
	b 95% CI	se	t	p
(Intercept)	-0.86 [-2.75, 1.03]	0.96	-0.90	.372
Leeftijd	0.04 [-0.06, 0.15]	0.05	0.81	.419
Leeftijd ²	-0.00 [-0.00, 0.00]	0.00	-0.69	.494
Geslacht (ref: Vrouw)	-0.01 [-0.29, 0.27]	0.14	-0.04	.971
Huishoudgrootte	0.44 [-0.08, 0.97]	0.27	1.66	.099
Huishoudgrootte ²	-0.07 [-0.16, 0.01]	0.04	-1.67	.097
Inkomen (x€1.000)	0.04 [-0.24, 0.31]	0.14	0.27	.791
Inkomen (x€1.000) ²	-0.00 [-0.03, 0.03]	0.01	-0.05	.963
IV1 - Financiële inertie (gestandaardiseerd)	-0.17 [-0.29, -0.04]	0.06	-2.56	.011
IV2 - Financiële kennis (gestandaardiseerd)	0.12 [-0.05, 0.29]	0.09	1.38	.169
Hoogst afgeronde opleiding (ref: Wo - Wetenschappelijk onderwijs)				
Middelbare school	0.03 [-0.45, 0.51]	0.25	0.11	.911
Mbo - Middelbaar beroepsonderwijs	0.18 [-0.25, 0.61]	0.22	0.82	.414
Hbo - Hoger beroepsonderwijs	0.07 [-0.22, 0.36]	0.15	0.46	.647
Arbeidsstatus (ref: in loondienst)				
Zelfstandig	-0.13 [-0.65, 0.38]	0.26	-0.51	.612
Overig (e.g., stagiair, op zoek naar werk, niet in staat om te werken)	-0.13 [-0.58, 0.32]	0.23	-0.55	.582
Huiseigenaar (ref: huurder)	-0.26 [-0.57, 0.05]	0.16	-1.64	.102
Hoofdkostwinner (ref: nee)	-0.20 [-0.55, 0.15]	0.18	-1.10	.273
Gemeenschap van goederen (ref: nee)	0.06 [-0.27, 0.38]	0.17	0.34	.737
Pensioenopbouw (ref: Via werkgever)				
Geen	-0.62 [-1.20, -0.04]	0.30	-2.08	.039
Zelf geregeld privépensioen	0.30 [-0.14, 0.74]	0.22	1.34	.183
Via werkgever en zelf geregeld privépensioen	0.25 [-0.14, 0.63]	0.20	1.26	.209

Variabele	DV1b - Veranderingen doorvoeren			
	b 95% CI	se	t	p
(Intercept)	-5.34 [-12.16, 1.49]	3.48	-1.53	.127
Leeftijd	0.08 [-0.31, 0.47]	0.20	0.38	.706
Leeftijd ²	-0.00 [-0.01, 0.00]	0.00	-0.45	.655
Geslacht (ref: Vrouw)	0.44 [-0.40, 1.28]	0.43	1.03	.306
Huishoudgrootte	0.85 [-0.83, 2.53]	0.86	0.99	.323
Huishoudgrootte ²	-0.19 [-0.48, 0.10]	0.15	-1.30	.195
Inkomen (x€1.000)	0.37 [-0.61, 1.36]	0.50	0.74	.459
Inkomen (x€1.000) ²	-0.03 [-0.12, 0.06]	0.05	-0.57	.566
IV1 - Financiële inertie (gestandaardiseerd)	-0.11 [-0.46, 0.24]	0.18	-0.63	.529
IV2 - Financiële kennis (gestandaardiseerd)	0.18 [-0.37, 0.72]	0.28	0.65	.520
Hoogst afgeronde opleiding (ref: Wo - Wetenschappelijk onderwijs)				
Middelbare school	-0.13 [-1.67, 1.40]	0.78	-0.17	.867
Mbo - Middelbaar beroepsonderwijs	-0.67 [-2.19, 0.84]	0.77	-0.87	.386
Hbo - Hoger beroepsonderwijs	0.67 [-0.14, 1.48]	0.41	1.62	.108
Arbeidsstatus (ref: in loondienst)				
Zelfstandig	0.15 [-1.23, 1.53]	0.71	0.21	.832
Overig (e.g., stagiair, op zoek naar werk, niet in staat om te werken)	0.20 [-1.41, 1.81]	0.82	0.25	.806
Huiseigenaar (ref: huurder)	-0.41 [-1.23, 0.42]	0.42	-0.97	.334
Hoofdkostwinner (ref: nee)	0.40 [-0.68, 1.49]	0.55	0.73	.466
Gemeenschap van goederen (ref: nee)	0.69 [-0.24, 1.62]	0.47	1.46	.148
Pensioenopbouw (ref: Via werkgever)				
Geen	-15.89 [-2238.22, 2206.45]	1133.87	-0.01	.989
Zelf geregeld privépensioen	1.20 [-0.04, 2.45]	0.63	1.89	.060
Via werkgever en zelf geregeld privépensioen	1.92 [1.07, 2.77]	0.43	4.42	<.001

DV1a: Dispersieparameter toegewezen = 0.90; Null Deviance = 218.74 op 169 df; Residual deviance = 174.14 op 149 df. DV1b: Dispersieparameter toegewezen = 1.03; Null Deviance = 160.68 op 168 df; Residual deviance = 104.37 op 148 df.

3.2 Pensioengedrag met betrekking tot het nieuwe systeem

We hebben een Quasi-Poisson-regressie uitgevoerd op de afhankelijke variabele informatie verzamelen met betrekking tot het nieuwe pensioensysteem (i.e., tussen 0 en 3; $M = 0.33$; $SD = 0.84$). De onafhankelijk variabelen en covariaten zijn gelijk aan de beschrijving aan het begin van de resultatensectie. Zie Tabel 4 en Figuur 1 voor de resultaten.

Informatie verzamelen

Deelnemers met een hogere score op financiële inertie hadden significant minder informatie ingewonnen ($\beta = -0.42 [-0.80, -0.04]$, $SE = .19$, $t = -2.15$, $p = .033$). Een hogere score op financiële kennis was niet significant gerelateerd aan meer actie ($\beta = 0.10 [-0.44, 0.63]$, $SE = .27$, $t = 0.36$, $p = .722$). De significante coëfficiënten van de covariaten gaven aan dat deelnemers die alleen een privépensioen opbouwden en deelnemers die zowel een werkplek- als een privépensioen opbouwden, meer veranderingen doorvoerden dan deelnemers die alleen een werkplekpensioen opbouwden ($b_{\text{privé}} = 1.17 [0.05, 2.29]$, $SE = .57$, $t = 2.04$, $p = .043$; $b_{\text{werkplek_en_privé}} = 1.19 [0.29, 2.08]$, $SE = .46$, $t = 2.59$, $p = .011$).

Tabel 4. Resultaten van een Quasi-Poisson-regressie op informatie verzamelen (DV2a) met betrekking tot het nieuwe pensioensysteem

Variabele	DV2a - Informatie verzamelen				
	b	95% CI	se	t	p
(Intercept)	-1.90	[-7.69, 3.88]	2.95	-0.65	.520
Leeftijd	-0.04	[-0.37, 0.28]	0.17	-0.27	.789
Leeftijd ²	0.00	[-0.00, 0.00]	0.00	0.29	.774
Geslacht (ref: Vrouw)	0.34	[-0.53, 1.21]	0.44	0.76	.451
Huishoudgrootte	0.63	[-1.10, 2.36]	0.88	0.71	.477
Huishoudgrootte ²	-0.12	[-0.41, 0.18]	0.15	-0.77	.444
Inkomen (x€1.000)	0.21	[-0.66, 1.09]	0.45	0.48	.634
Inkomen (x€1.000) ²	0.00	[-0.07, 0.07]	0.04	0.04	.971
IV1 - Financiële inertie (gestandaardiseerd)	-0.42	[-0.80, -0.04]	0.19	-2.15	.033
IV2 - Financiële kennis (gestandaardiseerd)	0.10	[-0.44, 0.63]	0.27	0.36	.722
Hoogst afgeronde opleiding (ref: Wo - Wetenschappelijk onderwijs)					
Middelbare school	-0.41	[-2.19, 1.37]	0.91	-0.46	.649
Mbo - Middelbaar beroepsonderwijs	0.07	[-1.09, 1.24]	0.59	0.13	.900
Hbo - Hoger beroepsonderwijs	-0.09	[-0.98, 0.80]	0.45	-0.19	.846
Arbeidsstatus (ref: in loondienst)					
Zelfstandig	-0.71	[-2.15, 0.73]	0.73	-0.97	.334
Overig (e.g., stagiair, op zoek naar werk, niet in staat om te werken)	0.06	[-1.28, 1.39]	0.68	0.09	.932
Huiseigenaar (ref: huurder)	-0.48	[-1.38, 0.42]	0.46	-1.04	.299
Hoofdkostwinner (ref: nee)	0.02	[-1.10, 1.13]	0.57	0.03	.976
Gemeenschap van goederen (ref: nee)	0.72	[-0.24, 1.67]	0.49	1.47	.144
Pensioenopbouw (ref: Via werkgever)					
Geen	-0.66	[-2.87, 1.55]	1.13	-0.59	.559
Zelf geregeld privépensioen	1.17	[0.05, 2.29]	0.57	2.04	.043
Via werkgever en zelf geregeld privépensioen	1.19	[0.29, 2.08]	0.46	2.59	.011

DV2a: Dispersieparameter toegewezen = 2.06; Null Deviance = 263.17 op 169 df; Residual deviance = 191.02 op 149 df.

3.3 Intentie voor pensioengedrag in de komende twaalf maanden

Er zijn twee lineaire regressies uitgevoerd. De eerste met als afhankelijke variabele de gemiddelde intentie tot het verzamelen van informatie in de komende twaalf maanden (i.e., tussen 1 en 7; $M = 3.71$, $SD = 1.80$). De tweede met als afhankelijke variabele de gemiddelde intentie voor het doorvoeren van veranderingen in de komende twaalf maanden (i.e., tussen 1 en 7; $M = 2.90$; $SD = 1.59$). De onafhankelijke variabelen en covariaten zijn gelijk aan de beschrijving aan het begin van de resultatensectie. Zie Tabel 5 en Figuur 1 voor de resultaten.

Informatie verzamelen

Deelnemers met een hogere score op financiële inertie hadden significant zwakkere intenties om informatie in te winnen ($\beta = -0.45$ [-0.71, -0.18], $SE = .14$, $t = -3.27$, $p = .001$). Een hogere score op financiële kennis was niet significant gerelateerd aan sterkere intenties ($\beta = 0.03$ [-0.32, 0.38], $SE = .18$, $t = 0.19$, $p = .853$). De significante coëfficiënten van de covariaten gaven aan dat grotere huishoudens geassocieerd waren met meer actie ($b_{\text{huishoudgrootte}} = 1.09$ [0.09, 2.09], $SE = .51$, $t = 2.13$, $p = .035$), maar dat de kracht van dit effect afnam naarmate de huishoudens groter waren ($b_{\text{huishoudgrootte}^2} = -0.17$ [-0.32, -0.01], $SE = .08$, $t = -2.08$, $p = .039$).

Veranderingen doorvoeren

Deelnemers met een hogere score op financiële inertie hadden significant zwakkere intenties om veranderingen door te voeren ($\beta = -0.27$ [-0.53, -0.01], $SE = .11$, $t = -2.02$, $p = .045$). Een hogere score op financiële kennis was niet significant gerelateerd aan sterkere intenties ($\beta = 0.08$ [-0.27, 0.42], $SE = .17$, $t = 0.44$, $p = .664$). De significante coëfficiënten van de covariaten gaven aan dat deelnemers die een werkplek- en privépensioen opbouwden een sterkere intentie hadden om veranderingen door te voeren dan deelnemers die alleen een werkplekpensioen opbouwden ($b = 1.08$ [0.16, 2.00], $SE = .47$, $t = 2.30$, $p = .023$) en dat grotere huishoudens geassocieerd waren met meer actie ($b_{\text{huishoudgrootte}} = 1.07$ [0.10, 2.05], $SE = .50$, $t = 2.17$, $p = .032$), maar dat de kracht van dit hoofdeffect afnam naarmate de huishoudens groter waren ($b_{\text{huishoudgrootte}^2} = -0.17$ [-0.33, -0.02], $SE = .08$, $t = -2.25$, $p = .026$).

Tabel 5. Resultaten van lineaire regressies voor gemiddelde intentie (1 = Helemaal mee oneens, 7 = Helemaal mee eens) tot informatie verzamelen (DV3a) en veranderingen doorvoeren (DV3b) voor de komende twaalf maanden

Variabele	DV3a - Informatie verzamelen				
	b	95% CI	se	t	p
(Intercept)	2.99	[-1.13, 7.11]	2.10	1.42	.157
Leeftijd	0.01	[-0.22, 0.23]	0.12	0.05	.958
Leeftijd ²	-0.00	[-0.00, 0.00]	0.00	-0.15	.882
Geslacht (ref: Vrouw)	-0.09	[-0.70, 0.52]	0.31	-0.29	.775
Huishoudgrootte	1.09	[0.09, 2.09]	0.51	2.13	.035
Huishoudgrootte ²	-0.17	[-0.32, -0.01]	0.08	-2.08	.039
Inkomen (x€1000)	0.08	[-0.52, 0.67]	0.30	0.26	.798
Inkomen (x€1000) ²	-0.00	[-0.07, 0.06]	0.03	-0.13	.895
IV1 - Financiële inertie (gestandaardiseerd)	-0.45	[-0.71, -0.18]	0.14	-3.27	.001
IV2 - Financiële kennis (gestandaardiseerd)	0.03	[-0.32, 0.39]	0.18	0.19	.853
Hoogst afgeronde opleiding (ref: Wo - Wetenschappelijk onderwijs)					
Middelbare school	-0.63	[-1.56, 0.31]	0.48	-1.31	.192
Mbo - Middelbaar beroepsonderwijs	-0.17	[-1.15, 0.81]	0.50	-0.34	.731
Hbo - Hoger beroepsonderwijs	-0.21	[-0.86, 0.44]	0.33	-0.63	.531
Arbeidsstatus (ref: in loondienst)					
Zelfstandig	0.36	[-0.83, 1.55]	0.61	0.60	.551
Overig (e.g., stagiair, op zoek naar werk, niet in staat om te werken)	-0.58	[-1.54, 0.37]	0.49	-1.20	.232
Huiseigenaar (ref: huurder)	-0.28	[-0.98, 0.43]	0.36	-0.77	.445
Hoofdkostwinner (ref: nee)	0.38	[-0.42, 1.18]	0.41	0.93	.352
Gemeenschap van goederen (ref: nee)	-0.49	[-1.25, 0.26]	0.39	-1.28	.203
Pensioenopbouw (ref: Via werkgever)					
Geen	-0.76	[-1.71, 0.19]	0.49	-1.57	.118
Zelf geregeld privépensioen	-0.06	[-1.15, 1.02]	0.55	-0.11	.911
Via werkgever en zelf geregeld privépensioen	0.36	[-0.59, 1.31]	0.48	0.75	.457

Variabele	DV3b - Veranderingen doorvoeren				
	b	95% CI	se	t	p
(Intercept)	0.38	[-3.61, 4.37]	2.04	0.19	.852
Leeftijd	0.07	[-0.15, 0.29]	0.11	0.61	.544
Leeftijd ²	-0.00	[-0.00, 0.00]	0.00	-0.78	.436
Geslacht (ref: Vrouw)	0.03	[-0.57, 0.62]	0.30	0.09	.930
Huishoudgrootte	1.07	[0.10, 2.05]	0.50	2.17	.032
Huishoudgrootte ²	-0.17	[-0.33, -0.02]	0.08	-2.25	.026
Inkomen (x€1000)	0.31	[-0.27, 0.89]	0.29	1.06	.292
Inkomen (x€1000) ²	-0.03	[-0.09, 0.03]	0.03	-0.95	.344
IV1 - Financiële inertie (gestandaardiseerd)	-0.27	[-0.53, -0.01]	0.13	-2.02	.045
IV2 - Financiële kennis (gestandaardiseerd)	0.08	[-0.27, 0.42]	0.17	0.44	.664
Hoogst afgeronde opleiding (ref: Wo - Wetenschappelijk onderwijs)					
Middelbare school	-0.15	[-1.06, 0.75]	0.46	-0.33	.740
Mbo - Middelbaar beroepsonderwijs	-0.30	[-1.25, 0.65]	0.48	-0.62	.538
Hbo - Hoger beroepsonderwijs	0.17	[-0.46, 0.80]	0.32	0.52	.603
Arbeidsstatus (ref: in loondienst)	0.89	[-0.26, 2.05]	0.59	1.52	.130
Zelfstandig					
Overig (e.g., stagiair, op zoek naar werk, niet in staat om te werken)	0.13	[-0.80, 1.05]	0.47	0.27	.791
Huiseigenaar (ref: huurder)	-0.46	[-1.14, 0.23]	0.35	-1.31	.192
Hoofdkostwinner (ref: nee)	0.00	[-0.77, 0.77]	0.39	0.00	1.000
Gemeenschap van goederen (ref: nee)	-0.14	[-0.87, 0.60]	0.38	-0.37	.712
Pensioenopbouw (ref: Via werkgever)					
Geen	0.05	[-0.87, 0.97]	0.47	0.10	.917
Zelf geregeld privépensioen	0.27	[-0.79, 1.32]	0.54	0.50	.619
Via werkgever en zelf geregeld privépensioen	1.08	[0.16, 2.00]	0.47	2.30	.023

DV3a: Residual standard error: 1.692 op 150 df; Multiple R²: .219, Adjusted R²: .115; F(20, 150) = 2.107, p = .006.DV3b: Residual standard error: 1.640 op 150 df; Multiple R²: .152, Adjusted R²: .039; F(20, 150) = 1.346, p = .159

4. Discussie

Zoals we in de inleiding al aangaven, verzamelen mensen soms geen of te weinig informatie over hun toekomstig pensioen en verdiepen ze zich soms niet, te weinig of te laat in de vraag of hun pensioenvoorbereiding nog enige aanpassing nodig heeft. Natuurlijk kunnen er goede redenen zijn om geen actie te ondernemen op financieel gebied. Mensen kunnen besluiten geen informatie in te winnen over hun pensioen, omdat ze menen dat ze al genoeg informatie hebben. Ze kunnen besluiten om hun pensioen niet aan te passen, omdat ze van mening zijn dat hun pensioen op orde is. Of ze kunnen besluiten zich niet te informeren over het nieuwe pensioenstelsel omdat informatie daarover nog schaars is of hun pensioenfonds de transitie nog moet maken.

Buiten deze begrijpelijke overwegingen kan ook financiële inertie een rol spelen. Zijn individuele verschillen in de geneigdheid tot financiële inertie te relateren aan specifieke pensioenbeslissingen en -gedragingen? Deze vraag stond centraal in ons onderzoek. De huidige resultaten geven voldoende aanleiding om deze vraag bevestigend te beantwoorden. Deelnemers met hogere scores op de Financiële Inertie-schaal gaven aan dat ze in de voorgaande twaalf maanden minder informatie hadden verzameld over hun pensioen en over het nieuwe pensioensysteem. Ook was een hogere score op financiële inertie geassocieerd met een lagere intentie om informatie te verzamelen en veranderingen door te voeren in de komende twaalf maanden. Het is interessant om hierbij de negatieve relatie tussen financiële inertie en het gevoel voorbereid te zijn op het pensioen (zie voetnoot 1) in ogenschouw te nemen. Deze suggereert immers dat het niet zo is dat mensen met een hoge mate van financiële inertie geen actie ondernemen omdat ze zichzelf voldoende voorbereid vinden. Integendeel, ze lijken te beseffen dat ze niet goed voorbereid zijn. Hierbij moet uiteraard wel meegenomen worden dat de interpretatie van ‘voldoende voorbereid’ subjectief is – wat iemand met hoge financiële inertie als voldoende informatie beschouwt, hoeft niet overeen te komen met wat iemand met lage financiële inertie als voldoende beschouwt.

Het is interessant om de huidige bevindingen naast eerder onderzoek van Dinkova e.a. (2021) te leggen, waarin inertie bij pensioenbeslissingen beschreven werd als een intentie die zich niet omzet in gedrag – wanneer mensen bijvoorbeeld vooraf de intentie hadden om hun pensioen aan te passen en dat vervolgens niet deden. Er kunnen vele redenen zijn waarom mensen hun intentie niet omzetten in gedrag – inertie kán maar hóeft daarbij geen rol te spelen (zie bijv. Ajzen, 1991). In dit verband is het interessant dat uit ons onderzoek blijkt, dat een hoge geneigdheid tot financiële inertie niet alleen gepaard gaat met minder activiteit op het gebied van pensioenen, maar ook met een lagere intentie tot dergelijke gedragingen. In die zin is er geen discrepantie in bevindingen, maar juist een soortgelijk effect op gedrag en intentie.

Onze bevindingen suggereren dat het meten van financiële inertie (via het afnemen van de verkorte vier-item- of de volledige twaalf-item-Financiële Inertie-schaal) een bruikbaar hulpmiddel kan zijn om inertie op specifieke gebieden beter te begrijpen. Hierdoor kan het mogelijk ook een goed hulpmiddel zijn bij het voorkomen of overkomen van inertie. Zo kan gebruik van de schaal helpen bij het identificeren van mensen die een grotere kans hebben om in de toekomst bij belangrijke financiële beslissingen inert te zijn. Het is interessant om de mogelijke implicaties hiervan nader te doordenken. Het gebruik van de Financiële Inertie-schaal kan voor organisaties bijvoorbeeld nuttig zijn voor het op voorhand identificeren van mensen die een grotere kans hebben om financieel inert gedrag te gaan vertonen. Deze potentieel kwetsbare groepen zou men dan vervolgens gericht kunnen ondersteunen. Zoals Muns en Van Soest (2023) onlangs constateerden, zijn sommige groepen in de Nederlandse samenleving extra kwetsbaar wanneer het gaat om pensioenopbouw. Met name immigranten van de eerste en tweede generatie, maar ook alleenstaanden, en werkenden zonder eigen woning hebben vaker een laag pensioen. Toekomstig onderzoek zou kunnen nagaan of deze groepen alle gekenmerkt worden door een hogere mate van financiële inertie.

Een andere implicatie kan zijn dat mensen – naast specifieke domeingerichte maatregelen, zoals pensioenvoorlichting – baat zouden kunnen hebben bij algemenere maatregelen die algemene financiële inertie kunnen verminderen. Naast een specifieke focus op pensioenvoorlichting – onderdeel van het plan van de Stichting van de Arbeid – zouden initiatieven zich ook kunnen richten op de algemenere onderdelen die deel uitmaken van de Financiële Inertie-schaal. Bijvoorbeeld door bredere campagnes te starten om mensen ertoe te bewegen om financiële beslissingen niet uit te stellen of om meer interesse te krijgen in financiële beslissingen. Zo'n brede aanpak is wellicht lastiger, maar de opbrengsten ervan kunnen meeromvattend zijn.

We zijn ons ook bewust van de beperkingen van dit onderzoek. Allereerst benoemen we enkele methodische beperkingen. Zo willen we benadrukken dat de resultaten van ons vragenlijstonderzoek zijn gebaseerd op zelfrapportage – niet alleen waar het gaat om de Financiële Inertie-schaal, maar ook wat betreft de gegevens van informatieverzameling en aanpassing van het pensioen. Als onderdeel van het Netspar-project hebben we – in samenwerking met een grote pensioenaanbieder – echter ook gekeken of de schaal voorspellend is voor daadwerkelijke pensioenkeuzes na het afnemen van de Financiële Inertie-schaal. De resultaten laten zien dat de schaal inderdaad voorspellend is voor daadwerkelijk gedrag. Deze bevindingen sterken ons in de idee dat de relatie die in het huidige artikel gevonden is, zich ook manifesteert bij metingen die verder gaan dan zelfrapportage.

Ten tweede wijzen wij erop dat de verbanden die we rapporteren correlatief van aard zijn. Daardoor is bijvoorbeeld de causale richting van de associatie tussen de huidige financiële inertie-score en pensioenbeslissingen in de afgelopen twaalf maanden niet vast te stellen. Theoretisch gezien is het aannemelijk dat de mate van een algemene dispositie

als financiële inertie bepaalt in hoeverre iemand actie onderneemt op pensioengebied. Het is echter niet uit te sluiten dat mensen die beseffen dat ze weinig actie hebben ondernomen op pensioengebied daaruit concluderen dat ze ook in het algemeen weinig geneigd zijn tot actie op financieel gebied. Om de causale relatie beter in kaart te brengen, kan toekomstig onderzoek bestuderen in hoeverre scores op financiële inertie bijvoorbeeld financiële gedragingen drie maanden later voorspellen. In dit verband is het ook goed om verder onderzoek te doen naar de stabiliteit van financiële inertie. Tijdens de schaalcreatiefase van dit Netspar-project hebben we vastgesteld dat de verkorte Financiële Inertie-schaal stabiel is, met hoge correlaties bij herhaalde afname na 14 en 28 dagen ($r = .80$ en $.77$). Het kan interessant zijn om de stabiliteit ook over langere perioden vast te stellen.

In dit specifieke onderzoek hebben we laten zien dat (gerapporteerde) gedragingen op pensioengebied gerelateerd zijn aan financiële inertie. In de schaalconstructie fase hebben we vastgesteld dat de schaal voor financiële inertie zich onderscheidt van algemenere schalen die bijvoorbeeld meten in hoeverre mensen in het algemeen risico nemen, besluiteloos zijn, nieuwsgierig zijn, zich zorgen maken of geneigd zijn tot uitstelgedrag. Die schalen hebben we in dit onderzoek niet nogmaals meegenomen. In sommige gevallen bleek een samenhang (bijvoorbeeld ten aanzien van zich zorgen maken en uitstelgedrag). Het zou voor toekomstig onderzoek interessant kunnen zijn om naast de Financiële Inertie-schaal ook enkele van deze schalen mee te nemen, wellicht in combinatie met persoonskenmerken uit de 'Big 5' (bijvoorbeeld zorgvuldigheid en neuroticisme) om zo nog beter de unieke bijdrage van de schaal te kunnen vaststellen.

Ook kan het nuttig zijn om de mogelijke implicaties van het gebruik van een online steekproef op Prolific te doordenken. Zo kan het zijn dat deelnemers die bereid zijn om deel te nemen aan online onderzoek meer dan gemiddeld geneigd zijn tot actie. Dit betekent echter niet noodzakelijkerwijs dat de relatie tussen financiële inertie en pensioengedrag ook anders zal zijn in steekproeven die minder actieve deelnemers bevatten. Dit interessante vraagstuk zou onderwerp kunnen zijn van toekomstig empirisch onderzoek. Verdiepend onderzoek zou zich ook kunnen richten op het systematisch onderzoeken van mogelijke andere variabelen die we nu in ons onderzoek meenamen als controlevariabelen – zoals geslacht, arbeidsstatus en opleidingsniveau. Wellicht kan dan ook opleidingsrichting meegenomen worden om te onderzoeken of het wel of niet hebben van een financiële achtergrond een rol speelt. Het huidige onderzoek leende zich er niet toe om te onderzoeken of deze variabelen mogelijk in interactie met financiële inertie van invloed zijn op pensioenbeslissingen. Dat zou een (veel) grotere steekproef vereisen en balanceren (of ten minste een gelijkere verdeling) op de genoemde variabelen. Wel hebben we in ons onderzoek de invloed van geslacht en leeftijd exploratief geanalyseerd. Beide variabelen bleken niet van invloed op de sterkte van verbanden tussen financiële inertie en pensioengedrag (zie voetnoot 3).

Hiernaast is het goed om de reikwijdte van effecten in ogenschouw te nemen. Financiële inertie speelt een rol bij het wel of niet ondernemen van actie op pensioengebied, maar het onderzoek geeft ook aanwijzingen voor andere verklarende factoren. De variabelen type pensioenopbouw en huishoudgrootte kwamen in een aantal analyses naar voren als significante covariaten. Zo hadden deelnemers die naast het pensioen bij hun werknemer ook zelf nog pensioen opbouwden i) vaker veranderingen doorgevoerd in de afgelopen twaalf maanden, ii) vaker naar informatie gezocht over het nieuwe pensioensysteem en iii) sterkere intenties voor het doorvoeren van veranderingen in hun pensioen dan deelnemers met alleen een werkgeverspensioen. Verder gaven de analyses aan dat grotere huishoudens i) vaker veranderingen hadden doorgevoerd in de afgelopen twaalf maanden en sterkere intenties hadden om ii) informatie te verzamelen en iii) aanpassingen door te voeren dan kleinere huishoudens.

Een opvallend resultaat van het onderzoek is dat financiële kennis in geen van de regressies een significante voorspeller van gedrag bleek nadat gecorrigeerd was voor de overige variabelen in de analyse. Op basis van literatuur zou men kunnen verwachten dat deze relatie wel bestaat (bijv. Lusardi & Mitchell, 2023). Een mogelijke verklaring voor het feit dat financiële kennis geen significante invloed leek te hebben, is dat de Financiële Kennis-schaal van de OECD minder geschikt was voor de huidige sample. De distributie van de financiële kenniscores was links scheef verdeeld en een substantieel deel van de sample (54%) had de maximale score (7/7 goed), waardoor er ook sprake lijkt te zijn van een plafondeffect. Vervolgonderzoek zou een andere Financiële Kennis-schaal kunnen gebruiken, die meer geschikt is voor het onderscheiden tussen verschillende financiële kennisniveaus van Nederlandse deelnemers op Prolific. Op basis van dit onderzoek pleiten we er dan voor om de moeilijkheidsgraad van de vragenlijst te verhogen om zodoende verschillen in kennis beter vast te stellen. In dit kader kan uiteraard ook gestreefd worden naar grotere en bij voorkeur meer representatieve steekproeven.

Tot slot

Na een uitgebreide reeks studies zijn we er met ondersteuning van een Netspar Theme grant in geslaagd om een schaal te ontwikkelen die de algemene geneigdheid van mensen tot financiële inertie kan meten. De huidige studie biedt – met de verkorte Financiële Inertie-schaal – inzicht in de potentiële bijdrage voor een beter begrip van de gedocumenteerde inactiviteit bij pensioenbeslissingen. Het is onze hoop dat deze bevindingen aanleiding geven voor vervolgonderzoek, waarin de implicaties voor beleid en sturing verder empirisch vastgesteld kunnen worden.

Referenties

- AFM (2023). *Verkenning grijze vlek binnen DC-regelingen*. Beschikbaar op <https://www.afm.nl/nl-nl/sector/actueel/2023/juni/grijze-vlek>
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211.
- Biesenbeek, C., Heerma van Voss, B. en Mastrogiacono, M. (2022). Werkenden zonder pensioenopbouw. *DNB Occasional Studies, Volume 20-3*.
- Cantor, N. en Mischel, W. (1977). Traits as prototypes: Effects on recognition memory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 35(1), 38-48.
- Castaldo, S., Celidoni, M., Maura, F., Weber, G. en Zambon, N. (2024). Saving regrets at retirement. *Netspar Academic Series DB07/2022-013*.
- Dinkova, M., Kalwij, A. en Lentz, L. (2021). *Individual differences in accessing personalized online pension information: Inertia and a digital hurdle*. Netspar Design Paper 184.
- Fehr, B. en Russell, J. A. (1984). Concept of emotion viewed from a prototype perspective. *Journal of Experimental Psychology*, 113(3), 464-486.
- Grzybowski, L. en Nicolle, A. (2021). Estimating consumer inertia in repeated choices of smartphones. *Journal of Industrial Economics*, 69(1), 33-82.
- Hortaçsu, A., Madanizadeh, A. A. en Puller, S. L. (2017). Power to choose? An analysis of consumer inertia in the residential electricity market. *American Economic Journal: Economic Policy*, 9(4), 192-226.
- Jung, J. M. en Kellaris, J. J. (2004). Cross-national differences in proneness to scarcity effects: The moderating roles of familiarity, uncertainty avoidance, and need for cognitive closure. *Psychology & Marketing*, 21(9), 739-753.
- Knoef, M. en Goudswaard, K. (2022). *Effecten van de hervorming van het pensioenstelsel*. Blog beschikbaar op <https://esb.nu/effecten-van-de-hervorming-van-het-pensioenstelsel/>
- Krijnen, J., Breugelmans, S.M. en Zeelenberg, M. (2014). Waarom mensen de pensioenvoorbereiding uitstellen en wat daar tegen te doen is. *NEA Paper #52 (Netspar Economische Adviezen)*, 1-45.
- Krijnen, J., Breugelmans, S.M. en Zeelenberg, M. (2016). Overcoming inertia in retirement saving: Why now and how? *NEA Survey Paper*, 46, 7-70.
- Krijnen, J., Zeelenberg, M., Breugelmans, S. M. en Van der Schors, A. (2022). Intention and action in retirement preparation. *Behavioural Public Policy*, 6(2), 191-212.
- Kuhl, J. (1994). A theory of action and state orientations. In J. Kuhl & J. Beckmann (Red.), *Volition and personality: Action versus state orientation* (pp. 9-46). Hogrefe & Huber.
- Lusardi, A. en Mitchell, O. S. (2023). The importance of financial literacy: Opening a new field. *Journal of Economic Perspectives*, 37(4), 137-154.
- Mercer (2023). *Mercer CFA Institute Global Pension Index*. Beschikbaar op <https://www.mercer.com/globalpensionindex>
- Muns, S. en Van Soest, A. (2023). Kwetsbare groepen hebben vaak ook een pensioengat. *Economisch Statistische Berichten*, 108(4819), 140-141.
- OECD (2022). *OECD/INFE Toolkit for Measuring Financial Literacy and Financial Inclusion 2022*. OECD Publishing, Paris.
- Oreg, S., Bayazit, M., Vakola, M., Arciniega, L., Armenakis, A., Barkauskiene, R., Bozionelos, N., Fujimoto, Y., Gonzáles, L., Han, J., Hřebíčková, M., Jimmieson, N., Kordačová, J., Mitsuhashi, H., Mlačić, B., Ferić, I., Topić, M.K., Ohly, S., ... Van Dam, K. (2008). Dispositional resistance to change: Measurement equivalence and the link to personal values across 17 nations. *Journal of Applied Psychology*, 93(4), 935-944.
- Seuntjens, T. G., Zeelenberg, M., Van de Ven, N. en Breugelmans, S. M. (2015). Dispositional greed. *Journal of Personality and Social Psychology*, 108(6), 917-933.

- Stichting van de Arbeid (2020). *Aanvalsplan witte vlek: Voorstellen om het gemis aan pensioenopbouw onder werknemers tegen te gaan*.
- Van Dalen, H. en Henkens, K. (2024). Wie vertrouwt de overstap naar het nieuwe pensioenstelsel? *Me Judice*, <https://www.mejudice.nl/artikelen/detail/wie-vertrouwt-de-overstap-naar-het-nieuwe-pensioenstelsel>
- Van Dijk, E., Zeelenberg, M., Bruine de Bruin, W. en De Rooij, R. J. B. (2023). What comes to mind when considering looking into and/or adjusting one's pension: An empirical study among UK and US residents. *Netspar Design Paper 231*.
- Van Putten, M. en De Rooij, R.J.B. (2021). Wat is inertie? *Netspar Design Paper 188*.
- Van Rooij, M., Lusardi, A. en Alessie, R. (2011). Financial literacy and stock market participation. *Journal of Financial Economics*, 101(2), 449–472.

Bijlage: De zeven vertaalde financiële kennisvragen van de OECD-vragenlijst

Nu volgen vragen over financiële kennis. Lees alstublieft de vraag en de antwoordmogelijkheden zorgvuldig door voordat u antwoord geeft.

Voor dit onderdeel mag u een rekenmachine gebruiken, maar het is niet de bedoeling dat u informatie opzoekt of hulp vraagt om de vragen te beantwoorden.

QK3 Stel nu dat de broers een jaar moeten wachten om hun deel van de €1.000 te krijgen en de inflatie over dat jaar 5 procent is voor alle producten. Over een jaar kunnen ze dan kopen:

- ☐ Meer dan ze vandaag zouden kunnen kopen (1)
- ☐ Hetzelfde als ze vandaag zouden kunnen kopen (2)
- ☐ Minder dan ze vandaag zouden kunnen kopen (3)

QK4 U leent op een avond €25 aan een vriend en hij geeft u de volgende dag €25 terug. Hoeveel rente heeft hij betaald over deze lening?

- ☐ Vul hier het aantal in euro's in (1) _____
- ☐ Weet ik niet (2)

QK5 Stelt u zich voor dat iemand €100 zet op een spaarrekening met een gegarandeerde rente van 2% per jaar. Voor deze rekening hoeven geen kosten betaald te worden en er hoeft geen belasting over het spaargeld betaald te worden.

Deze persoon stort verder niets op deze rekening en neemt geen geld op. Hoeveel zou er op de rekening staan aan het einde van het eerste jaar, nadat de rente is betaald?

- ☐ Vul hier het bedrag in euro's in (1) _____
- ☐ Weet ik niet (2)

QK6 En hoeveel zou er na vijf jaar op de rekening staan als elk jaar de rente is betaald?

- ☐ Meer dan €110 (1)
 - ☐ Precies €110 (2)
 - ☐ Minder dan €110 (3)
 - ☐ Onmogelijk te zeggen op basis van de gegeven informatie (4)
 - ☐ Weet ik niet (5)
-

QK7 Hieronder staan stellingen. Geef alstublieft aan of u denkt dat deze stellingen waar of niet waar zijn.

	Niet waar (1)	Waar (2)	Weet ik niet (3)
Een investering met een hoog rendement heeft waarschijnlijk een hoog risico (1)	☐	☐	☐
Hoge inflatie betekent dat de kosten van levensonderhoud snel stijgen (2)	☐	☐	☐
Het is meestal mogelijk om het risico van beleggen op de aandelenmarkt te beperken door een breed scala aan aandelen te kopen (3)	☐	☐	☐

Network for Studies on
Pensions, Aging and Retirement

Dit is een publicatie van Netspar
Februari 2025

T +31 13 466 2109
E info@netspar.nl

netspar.nl